

II

(Ne teisėkūros procedūra priimami aktai)

REGLAMENTAI

KOMISIJOS DELEGUOTASIS REGLAMENTAS (ES) 2020/550

2020 m. vasario 12 d.

kuriuo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 978/2012 1 straipsnio 2 dalyje nurodytų priemonių, taikomų tam tikriems Kambodžos Karalystės kilmės produktams, laikino atšaukimo iš dalies keičiami Reglamento (ES) Nr. 978/2012 II ir IV priedai

EUROPOS KOMISIJA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo,

atsižvelgdama į 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 978/2012, kuriuo taikoma bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistema ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 732/2008 ⁽¹⁾, ypač į jo 19 straipsnio 10 dalį,

kadangi:

1. PROCEDŪRA

- (1) Kambodžos Karalystei (toliau – Kambodža) pagal specialiąją priemonę mažiausiai išsivysčiusiems šalims „Viskas, išskyrus ginklus“ (VIG), nurodytą Reglamento (ES) Nr. 978/2012 (toliau – BLS reglamentas) 1 straipsnio 2 dalies c punkte, yra taikomos muitų tarifų lengvatos. Ji taip pat priskiriama prie lengvatomis pagal BLS reglamento 1 straipsnio 2 dalies a punkte nurodytą bendrąją priemonę besinaudojančių šalių. Remiantis BLS reglamento 18 straipsnio 1 dalimi, pagal mažiausiai išsivysčiusioms šalims skirtą specialiąją priemonę visiems Kambodžos kilmės produktams, išvardytiems Kombinuotosios nomenklatūros 1–97 skirsniuose, išskyrus 93 skirsnį (ginklai ir šaudmenys), netaikomi Bendrojo muitų tarifo muitai.
- (2) Pagal BLS reglamento 19 straipsnio 1 dalies a punktą BLS reglamento 1 straipsnio 2 dalyje nurodytos lengvatinės priemonės gali būti laikinai atšauktos visiems arba tam tikriems lengvatomis besinaudojančios šalies kilmės produktams, jeigu rimtai ir sistemingai pažeidžiami tam tikrose BLS reglamento VIII priedo A dalyje išvardytose konvencijose (toliau – pagrindinės žmogaus teisių ir darbo teisių JT/TDO konvencijos) nustatyti principai.
- (3) 2019 m. vasario 11 d. Komisija priėmė įgyvendinimo sprendimą su priedu (toliau – pranešimas apie inicijavimą) ⁽²⁾, kuriuo, remiantis BLS reglamento 19 straipsnio 3 dalimi, pradėta laikino Kambodžai taikomų muitų tarifų lengvatų atšaukimo procedūra (toliau – laikino atšaukimo procedūra). Tą pačią dieną Komisija apie tą įgyvendinimo sprendimą informavo Europos Parlamentą ir Tarybą.
- (4) Tuo metu Komisijos turėta informacija rodė, kad yra pakankamai priežasčių inicijuoti laikino atšaukimo procedūrą. Visų pirma, įgyvendinimo sprendimo 3 konstatuojamojoje dalyje ir pranešimo apie inicijavimą 5 punkte pateikiama informacija, rodanti, kad Kambodža rimtai ir sistemingai pažeidžia principus, nustatytus šiose keturiuose pagrindinėse žmogaus teisių ir darbo teisių JT/TDO konvencijose:

⁽¹⁾ O L L 303, 2012 10 31, p. 1.

⁽²⁾ O L C 55, 2019 2 12, p. 11.

- 1966 m. Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (TPPTP),
 - 1948 m. Konvencijoje dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo Nr. 87 (toliau – TDO konvencija Nr. 87),
 - 1949 m. Konvencijoje dėl teisės jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas principų taikymo Nr. 98 (toliau – TDO konvencija Nr. 98) ir
 - 1966 m. Tarptautiniame ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakte (TESKTP).
- (5) Pranešime apie inicijavimą Komisija paragino Kambodžą ir trečiąsias šalis pateikti savo nuomones Komisijai. Iki pranešime apie inicijavimą nustatyto termino trylika trečiųjų šalių užsiregistravo ir raštu pateikė pastabas Komisijai.
 - (6) Inicijavusi laikino atšaukimo procedūrą Komisija stebėjo ir vertino, kaip Kambodža įgyvendina keturias pranešime apie inicijavimą išvardytas konvencijas. Remiantis BLS reglamento 19 straipsnio 4 dalies b punktu, stebėsenos ir vertinimo laikotarpis baigėsi 2019 m. rugpjūčio 12 d.
 - (7) Remdamasi BLS reglamento 19 straipsnio 6 dalimi Komisija pasistengė gauti visą reikiamą informaciją, įskaitant stebėsenos organų parengtus vertinimo dokumentus ir Kambodžos nuomonę. 2019 m. birželio mėn. Komisija vykdė Kambodžoje stebėsenos misiją.
 - (8) Stebėsenos ir vertinimo laikotarpiu Komisija suteikė Kambodžai galimybę bendradarbiauti, pateikti nuomones ir pastabas bei būti išklaustyti. Pavyzdžiui, 2019 m. liepos 24 d. Komisija paragino Kambodžą raštu pateikti savo poziciją dėl nustatytų faktų, kuriais remiantis pradėta laikino atšaukimo procedūra. Kambodža atsakė Komisijai 2019 m. rugpjūčio 12 d., ginčydama priežastis, kuriomis buvo grindžiamas Komisijos sprendimas pradėti laikino atšaukimo procedūrą. Savo atsakyme Kambodža taip pat pabrėžė kelis planuojamus arba pradėtus (daugiausia iki laikino atšaukimo procedūros inicijavimo) veiksmus padėčiai ištaisyti.
 - (9) 2019 m. lapkričio 12 d. Komisija, remdamasi BLS reglamento 19 straipsnio 7 dalimi, pateikė Kambodžai savo nustatytų faktų ir išvadų ataskaitą (toliau – ataskaita). Ataskaita pagrįsta Komisijos iki 2019 m. spalio 31 d. surinktų įrodymų dėl keturiuose pagrindinėse žmogaus teisių ir darbo teisių JT/TDO konvencijose nustatytų principų laikymosi visuma, įskaitant įrodymus ir informaciją, kurią pateikė Kambodža ir trečiosios procedūros šalys.
 - (10) 2019 m. gruodžio 12 d. Kambodža pateikė savo pastabas dėl ataskaitos.
 - (11) Šis deleguotasis reglamentas pagrįstas ataskaitoje pateiktas nustatytais faktais ir juos pagrindžiančiais įrodymais, atsižvelgiant į Kambodžos atsakymą atliktu vertinimu ir po 2019 m. gruodžio 12 d. nustatytais faktais ir įvykiais.

2. RIMTI IR SISTEMINGI TPPTP NUSTATYTŲ PRINCIPŲ PAŽEIDIMAI

2.1. *Teisė dalyvauti politinėje veikloje (TPPTP 25 straipsnis)*

- (12) TPPTP 25 straipsnyje nustatyta, kad kiekvienas pilietis be jokios TPPTP 2 straipsnyje nurodytos diskriminacijos ir be nepagrįstų apribojimų turi teisę ir galimybę:
 - a) dalyvauti tvarkant viešuosius reikalus tiek tiesiogiai, tiek per laisvai išrinktus atstovus;
 - b) balsuoti ir būti išrinktas per reguliariai rengiamus teisingus rinkimus remdamasis visuotine ir lygia rinkimų teise, slaptu balsavimu, kurie garantuoja laisvą rinkėjų valios išreiškimą;
 - c) bendromis lygybės sąlygomis stoti į savo šalies valstybės tarnybą.

2.1.1. *Nustatyti faktai*

- (13) Kambodža ėmėsi represinių veiksmų prieš pagrindinę opozicinę partiją – Kambodžos nacionalinio gelbėjimo partiją (CNRP) – taip šalyje apribodama galimybes dalyvauti politinėje veikloje ir rinkimų teises. Pavyzdžiui, buvo iš dalies pakeistas Politinių partijų įstatymas (PPĮ), suimtas CNRP pirmininkas Kem Sokha, o pati CNRP teismo nurodymu likviduota.

- (14) 2017 m. kovo ir liepos mėn. Kambodžos nacionalinė asamblėja priėmė keletą PPI pakeitimų, kuriais nustatyta, kad asmuo, kurio atžvilgiu priimtas apkaltinamasis nuosprendis, neturi teisės vadovauti politinei partijai. Iš dalies pakeistu PPI Vidaus reikalų ministerijai taip pat suteikta didelė veiksmų laisvė stabdyti politinių partijų veiklą ir teikti pasiūlymus dėl partijų likvidavimo, dėl kurių sprendžia Aukščiausiasis Teismas. 2017 m. spalio mėn. Nacionalinė asamblėja priėmė papildomus kelių rinkimų įstatymų pakeitimus, kuriais nustatoma, kaip perskirstomos likviduotos partijos laimėtos vietos.
- (15) 2017 m. rugsėjo 3 d. CNRP partijos vadovas K. Sokha buvo suimtas apkaltinus išdavyste ir sąmokslu nuversti Kambodžos Vyriausybę padedant užsienio valstybei ⁽³⁾.
- (16) Po daugiau kaip metų trukusio kardomojo kalnimo 2018 m. rugsėjo 10 d. K. Sokha paleistas taikant ribotą užstatą ir teismo priežiūrą. 2019 m. lapkričio 10 d. teismo priežiūra panaikinta. Tačiau jam ir toliau uždrausta dalyvauti politinėje veikloje iki teismo proceso pabaigos ⁽⁴⁾.
- (17) 2017 m. lapkričio 16 d. Kambodžos Aukščiausiasis Teismas nurodė likviduoti CNRP ir uždraudė 118 jos vyresniųjų pareigūnų penkerius metus dalyvauti politinėje veikloje. Aukščiausios Teismo sprendimas visų pirma pagrįstas iš dalies pakeistomis PPI 44 straipsnio nuostatomis, pagal kurias Aukščiausiasis Teismas gali penkeriems metams sustabdyti politinės partijos veiklą arba ją likviduoti, jei ji pažeidžia PPI 6 straipsnio 2 dalį ir 7 straipsnį. Aukščiausio Teismo sprendimas likviduoti CNRP iš dalies pagrįstas tomis pačiomis prielaidomis, kurias tyrimą atliekantis teisėjas taikė prieš K. Sokhą iškeltoje byloje ⁽⁵⁾.
- (18) Likvidavus CNRP iš postų taip pat pašalinti 5 007 2017 m. birželio mėn. išrinkti CNRP komunų ir vietos tarybų nariai. CNRP priklausantys Nacionalinės asamblėjos nariai pakeisti neišrinktais asmenimis. Per vėlesnius netiesioginius Senato rinkimus 2018 m. vasario 25 d. visas vietas, dėl kurių buvo varžomasi, užėmė valdančiosios Kambodžos liaudies partijos (CPP) kandidatai ⁽⁶⁾. Likvidavus CNRP šalyje neliko realios opozicijos ir per 2018 m. liepos 29 d. nacionalinius rinkimus CPP teko visos 125 Nacionalinės Asamblėjos vietos ir tokiu būdu *de facto* sukurta vienos partijos valstybė, kurioje nėra parlamentinės opozicijos.

2.1.2. Kambodžos pozicija

- (19) Kambodža teigia, kad iš dalies pakeistas PPI vienodai taikomas visoms politinėms partijoms, atitinka visus pagrindinius reikalavimus, kurių turėtų laikytis kiekviena demokratinė šalis, ir skirtas užkirsti kelią piktnaudžiavimui, pažeidžiančiam pagrindinius demokratijos principus.
- (20) Kambodža pateisina K. Sokhos suėmimą pagal Baudžiamojo kodekso 443 straipsnį, kuriame numatyta bausmė už sąmokslą su užsienio valstybe, ir pasitiki tariamais įrodymais, kad K. Sokha dalyvavo sąmokslu nuversti Vyriausybę ⁽⁷⁾. Ji teigia, kad K. Sokha, kaip CNRP pirmininkas, savo išdavyste įtraukė ir jo vadovaujamą partiją, ir todėl ji buvo priverstinai likviduota.
- (21) Be to, Kambodža teigia, kad 2017 m. lapkričio 16 d. Aukščiausio Teismo sprendimas, kuriuo nurodoma likviduoti CNRP, yra nepriklausomos valstybės sprendimas, o vidaus teismų sprendimų vykdymo užtikrinimas yra nepriklausomos valstybės, besilaikančios teisinės valstybės principo, vidaus reikalas.

⁽³⁾ Šie kaltinimai pagrįsti 2013 m. vaizdo įrašu, kuriame K. Sokha aptaria strategiją, kaip laimėti balsų padedant užsienio ekspertams. Žr. UA KHM 5/2017, 2017 m. rugsėjo 8 d. Taip pat žr. A/HRC/39/73/Add.1, 2018 m. rugsėjo 7 d.

⁽⁴⁾ 2019 m. gruodžio 9 d. Kambodžos teismas paskelbė 2020 m. sausio 15 d. pradėsiantis K. Sokhos teismo procesą.

⁽⁵⁾ A/HRC/39/73/Add.1, 20 punktas.

⁽⁶⁾ 58 iš 62 Senato narių netiesiogiai renka komunų tarybų nariai. Papildomus keturis Senato narius skiria Karalius ir Nacionalinė Asamblėja.

⁽⁷⁾ Kambodža teigia, kad K. Sokhos veiksmai pademonstruoti vaizdo įrašė, kuriame jis tariamai pripažino, kad veikia užsienio valstybės nurodymu ir kad jo galutinis tikslas – pakeisti aukščiausią Vyriausybės vadovą.

- (22) Dėl 2018 m. liepos 29 d. rinkimų Kambodža pabrėžia, jog tai, kad juose buvo registruotos 20 politinių partijų ir dalyvavo 6 956 900 rinkėjų, aiškiai įrodo, kad PPI pakeitimai ir tolesnis vietų perskirstymas neatėmė Kambodžos gyventojų teisės dalyvauti politinėje veikloje. Todėl teigins, kad pažeistas TPPTP 25 straipsnis, yra nepagrįstas.

2.1.3. Įvertinimas

Politinių partijų įstatymo (PPI) pakeitimai

- (23) Į 2017 m. PPI pakeitimus įtrauktos nuostatos, kuriomis suteikiama didelė veiksmų laisvė likviduoti politines partijas ir neribotam laikui uždrausti jų vadovams dalyvauti politinėje veikloje, neužtikrinus tinkamo proceso ⁽⁸⁾.
- (24) Pagal PPI 38 straipsnį Vidaus reikalų ministerijai suteikiami platus įgaliojimai priimti sprendimus dėl politinių partijų ir *de facto* veikti kaip jų administratoriui. Pavyzdžiui, ji gali nuspręsti sustabdyti politinių partijų veiklą ir teikti Aukščiausiajam Teismui pasiūlymus dėl jų likvidavimo. PPI 38 straipsnyje nenustatyti aiškūs ir skaidrūs tokių pasiūlymų kriterijai, todėl Vidaus reikalų ministerija turi didelę veiksmų laisvę siūlyti likviduoti partijas.
- (25) Jungtinių Tautų vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras (OHCHR) Kambodžoje teigia, kad Vidaus reikalų ministerijos paskyrimas politinių partijų administratoriumi „prieštarauja tarptautiniams standartams, kuriais reikalaujama, kad vienodas politinės veiklos sąlygas užtikrintų nuo vykdomosios valdžios nepriklausančios kontrolės įstaigos“ ⁽⁹⁾. Be to, kaip pažymėjo JT specialusis pranešėjas, dėl PPI pakeitimų ir vėlesnio vietų perskirstymo „milijonai Kambodžos gyventojų neteko savo teisės dalyvauti politinėje veikloje. Kalbant apie tuos, kurie balsavo už PPI tose rinkimų apygardose, kuriose PPI laimėjo, – kandidatai, už kuriuos jie prabalsavo 2013 m. Nacionalinės Asamblėjos rinkimuose ir 2017 m. komunų rinkimuose, buvo pakeisti kitais asmenimis, atstovaujančiais kitoms politinėms partijoms, kas savo ruožtu paveikė senatorių rinkimus. Tai aiškiai pažeidžia Kambodžos gyventojų teisę dalyvauti sprendžiant politinius klausimus, pagal kurią numatoma teisė būti atstovaujamiems pasirinktų atstovų“ ⁽¹⁰⁾.
- (26) 2019 m. sausio mėn. Kambodža iš dalies pakeitė PPI 45 straipsnį, įtraukdama galimybę asmenims, kuriems uždrausta vykdyti politinę veiklą, prašyti, kad Ministro Pirmininko prašymu Karalius grąžintų politines teises. Vis dėlto šiuo pakeitimu neleidžiama grąžinti tokiems asmenims visų politinių teisių, nes jie faktiškai negali tęsti savo politinės veiklos tol, kol visa CNRP toliau lieka likviduota. Be to, sprendimą grąžinti jų politines teises turi priimti ne nepriklausoma įstaiga, o jų politiniai oponentai. PPI 45 straipsnio pakeitimas taip pat neišsprendžia 5 007 išrinktų CNRP komunų tarybų narių pašalinimo klausimo ⁽¹¹⁾.
- (27) Atsižvelgdama į tai Komisija daro išvadą, kad 2017 m. iš dalies pakeistame PPI yra nuostatų, kuriomis pažeidžiami TPPTP 25 straipsnyje nustatyti principai.

CNRP likvidavimas ir K. Sokhos suėmimas

- (28) Kambodža teigia, kad CNRP buvo likviduota todėl, kad jos vadovas K. Sokha padarė nusikaltimą – dalyvavo sąmokslu su užsienio valstybe. Vis dėlto Komisija pažymi, kad CNRP buvo likviduota net nepradėjus K. Sokhos teismo procesui. Pažymima, kad JT specialusis pranešėjas išreiškė didelį susirūpinimą dėl Aukščiausiojo Teismo sprendimo likviduoti CNRP įrodymų ⁽¹²⁾ ir jais pagrįsto kaltinimo sunkumo ⁽¹³⁾.

⁽⁸⁾ Žr. Jungtinę Kambodžai skirtos JT darbo grupės ataskaitą, parengtą pagal trečiąjį visuotinio periodinio vertinimo ciklą, 11 punktą.

⁽⁹⁾ OHCHR, *Iš dalies pakeisto Politinių partijų įstatymo poveikio žmogaus teisėms analizė*, 2017 m. kovo 28 d.

⁽¹⁰⁾ Žmogaus teisių taryba, Specialiojo pranešėjo žmogaus teisių padėties Kambodžoje ataskaita, A/HRC/39/73, 76 punktas (2018 m.).

⁽¹¹⁾ A/HRC/42/60, 7 punktas.

⁽¹²⁾ A/HRC/39/73/Add.1, 20 punktas.

⁽¹³⁾ Žr. 2017 m. rugsėjo 8 d. UA KHM 5/2017.

- (29) Jungtinių Tautų darbo grupė savavališko sulaikymo klausimais (UNWGAD) teigia, kad K. Sokhos laisvės atėmimas buvo politiškai motyvuotas ⁽¹⁴⁾ ir pagrįstas tuo, kad jis naudojosi savo nuomonės ir saviraiškos laisvės teisėmis, taip pat teise dalyvauti valdant savo valstybę ir tvarkant viešuosius reikalus. Atitinkamai tai pažeidė, *inter alia*, TPPTP 19 ir 25 straipsnius ⁽¹⁵⁾. Be to, JT specialusis pranešėjas išreiškė susirūpinimą dėl to, kad K. Sokhos suėmimas buvo politiškai motyvuotas rengiantis būsiamiems 2018 m. visuotiniams rinkimams ⁽¹⁶⁾.
- (30) Likvidavus CNRP buvo apribota 118 jos narių, 55 CNRP atstovaujančių Nacionalinės Asamblėjos narių ir 5 007 išrinktų ir iš pareigų atleistų vietos ir komunų tarybų narių teisė dalyvauti tvarkant viešuosius reikalus. Kaip pažymėjo JT specialusis pranešėjas, CNRP likvidavimas ir draudimas jos nariams vykdyti politinę veiklą verčia abejoti 2018 m. liepos 29 d. visuotinių rinkimų tikrumu ⁽¹⁷⁾.
- (31) JT stebėsenos organai vienbalsiai išreiškė susirūpinimą dėl šios padėties, pažymėdami, kad perskirsčius CNRP vietas kitoms partijoms, ypač komunų lygmeniu, Kambodžos gyventojai neteko savo teisių dalyvauti politinėje veikloje ⁽¹⁸⁾. JT specialiojo pranešėjo 2018 m. ataskaitoje taip pat daroma išvada, kad politinių teisių pažeidimas Kambodžoje, įskaitant Konstitucijos pakeitimus įtraukiant *lèse-majeste* įstatymą, yra „grėsmingi“ įvykiai, kuriais siekiama nuslopinti kitaminčius ir apriboti pagrindines laisves ⁽¹⁹⁾.
- (32) Nuo laikino atšaukimo procedūros pradžios 2019 m. vasario mėn. didelės pažangos dėl politinių teisių padėties Kambodžoje nepadaryta. Kambodžos politinėje erdvėje toliau pažeidžiamos politinės teisės. CNRP ir toliau uždrausta, jos rėmėjų ir narių politinės teisės tebėra negerbiamos, o CPP įtvirtino savo visapusišką dominavimą valstybės institucijose ⁽²⁰⁾. Beveik visos CNRP komunų tarybų vadovų ir narių pareigos perduotos neišrinktiems CPP nariams ⁽²¹⁾. Nepaisant to, kad opozicijos lyderiui K. Sokhai teismo priežiūra panaikinta 2019 m. lapkričio 10 d., jo byla vis dar nebaigta ir jam pareikšti baudžiamieji kaltinimai tebegalioja. Be to, jam uždrausta dalyvauti bet kokiaje politinėje veikloje.

2.1.4. Išvados dėl TPPTP 25 straipsnio

- (33) Atsižvelgdama į visus pirmiau išdėstytus argumentus Komisija mano, kad Kambodžos veiksmai nuo 2017 m., visų pirma PPI pakeitimai, CNRP likvidavimas ir tolesnis CNRP vietų Nacionalinėje Asamblėjoje ir vietos tarybose persikirstymas, labai neigiamai paveikė demokratiją, dalyvavimą politinėje veikloje ir pliuralizmą Kambodžoje. Šie veiksmai rodo, kad veikia politiniais motyvais pagrįsta schema, kurią sudaro teisėkūros, teismų ir administraciniai veiksmai, skirti dalyvavimo politinėje veikloje ir rinkimų teisėms apriboti, visų pirma prieš 2018 m. liepos mėn. visuotinius rinkimus. Šiais veiksmais Kambodžos gyventojams buvo trukdoma visapusiškai naudotis politinėmis teisėmis, įskaitant teisę dalyvauti tvarkant viešuosius reikalus, balsuoti ir būti išrinktiems per tikrus periodinius rinkimus ir bendromis lygybės sąlygomis stoti į savo šalies valstybės tarnybą, kaip numatyta TPPTP 25 straipsnyje.
- (34) Komisija daro išvadą, kad, atsižvelgiant į pažeistų teisių pobūdį ir nustatytų pažeidimų trukmę, mastą ir poveikį, Kambodža rimtai ir sistemingai pažeidžia TPPTP 25 straipsnyje nustatytus principus, kaip apibrėžta BLS reglamento 19 straipsnio 1 dalies a punkte.

2.2. Teisė į saviraiškos laisvę (TPPTP 19 straipsnis)

- (35) TPPTP 19 straipsnyje nustatyta, kad:

⁽¹⁴⁾ Jungtinių Tautų žmogaus teisių taryba, Darbo grupės savavališko sulaikymo klausimais nuomonės, priimtose per jos aštuoniasdešimt pirmąją sesiją 2018 m. balandžio 17–26 d., A/HRC/WGAD/2018/9, 57 punktas.

⁽¹⁵⁾ A/HRC/WGAD/2018/9, 47 ir 61 punktai.

⁽¹⁶⁾ Žr. 2018 m. rugsėjo 8 d. UA KHM 5/2017.

⁽¹⁷⁾ 2018 m. rugpjūčio 15 d. A/HRC/39/73/Add.1, 87 punktas.

⁽¹⁸⁾ Id., 23 ir 87 punktai.

⁽¹⁹⁾ A/HRC/39/73, 89 punktas.

⁽²⁰⁾ Taip pat žr. 2019 m. rugpjūčio 27 d. A/HRC/42/60, 71 punktas.

⁽²¹⁾ Id., 5 punktas.

- „1. Kiekvienas žmogus turi teisę nekliudomai laikytis savo įsitikinimų.
2. Kiekvienas žmogus turi teisę į saviraiškos laisvę; ši teisė apima laisvę nekliudomai ieškoti, gauti ir perteikti visokią informaciją bei idėjas, nepaisant valstybių sienų, žodžiu, raštu arba per spaudą, arba meninėmis išraiškos formomis, arba kitokiais būdais savo nuožiūra.
3. Naudojantis šio straipsnio 2 dalyje numatytais laisvėmis atsiranda ypatingos pareigos ir ypatinga atsakomybė. Todėl naudojimasis gali būti tam tikrais atžvilgiais ribojamas, tačiau tik tiek, kiek numato įstatymai ir yra būtina:
- a) kitų asmenų teisėms ir reputacijai gerbti;
- b) valstybės saugumui, viešajai tvarkai, gyventojų sveikatai ar dorovei apsaugoti.“

- (36) Savo bendrojoje pastaboje Nr. 34 dėl TPPTP Žmogaus teisių komitetas (HRC) nurodė, kad nuomonės ir saviraiškos laisvės yra glaudžiai susijusios teisės, esminės bet kokioje visuomenėje ir sudarančios demokratiškos ir laisvos visuomenės pagrindą⁽²³⁾. Taip pat numanoma, kad veikia laisva spauda ir kitos žiniasklaidos priemonės gali komentuoti viešuosius klausimus be cenzūros ar apribojimų ir, remdamasi jomis, visuomenė gali formuoti nuomonę.

2.2.1. Nustatyti faktai

- (37) Kambodžos įstatymuose yra kelios nuostatos, kuriomis prieštaraujama Kambodžos pareigoms, numatytiems TPPTP 19 straipsnyje, visų pirma yra plačių ir miglotai suformuluotų nuostatų, kuriomis Kambodžos valdžios institucijoms suteikiama didelė veiksmų laisvė įgyvendinti tuos įstatymus ir kitus teisės aktus bei reikšti kaltinimus už veiklą, susijusią su naudojimosi saviraiškos laisve. Šios teisės nuostatos, be kita ko, yra: 2018 m. Kambodžos Konstitucijos pakeitimai, Baudžiamojo kodekso išlyga dėl *lèse-majesté*, Spaudos įstatymas, Rinkimų įstatymas, Telekomunikacijų įstatymas, Asociacijų ir nevyriausybių organizacijų įstatymas (ANO), Politinių partijų įstatymas, Profesinių sąjungų įstatymas ir Įsakymas (*prakas*) Nr. 170 dėl interneto svetainių leidinių kontrolės ir socialinių tinklų tvarkymo internetu Kambodžos Karalystėje.
- (38) Be to, Komisija atkreipia dėmesį į žurnalistų, kurie gali būti suimti, sulaikyti, apkaltinti ir nuteisti, padėti, Kambodžos dienraščio uždarymą atlikus mokesčių auditą, radijo stočių „Free Asia“ ir „Voice of America“ vietinių padalinių uždarymą ir kitų radijo dažnių uždarymą. Žurnalistai apkaltinami arba sulaikomi be akivaizdžių priežasčių, išskyrus tai, kad yra pasisakę prieš Kambodžos Vyriausybę arba dalyvavę palaikymo veikloje.
- (39) Susirūpinimą dėl šios padėties taip pat yra išreiškę keli tarptautiniai stebėsenos organai. JT specialiojo pranešėjo 2019 m. gegužės 5 d. misijos pabaigos pareiškime dėl žmogaus teisių padėties Kambodžoje Kambodža paraginta „suteikti daugiau erdvės laisvai spaudai, taip pat ir nepriklausomų žurnalistų veiklai“. JT visuotinio periodinio vertinimo (VPV) darbo grupės 2019 m. ataskaitoje Kambodža paraginta: nedelsiant iš kardomojo kalėjimo paleisti visus asmenis, sulaikytus dėl taikaus naudojimosi saviraiškos ir susirinkimų laisvėmis; apsaugoti žurnalistus, žmogaus teisių gynėjus, politinės opozicijos narius ir profesinių sąjungų narius nuo priekabiavimo, savavališko suėmimo ir fizinių užpuolimų; užtikrinti laisvą pilietinę erdvę tiek internete, tiek ne internete, laisvai saviraiškai nebijant persekiojimo pagal Baudžiamąjį kodeksą ir Telekomunikacijų įstatymą⁽²³⁾. 2019 m. balandžio 18 d. Kambodža sutiko su dauguma šių rekomendacijų.
- (40) 2019 m. suaktyvėję teisiniai veiksmai prieš buvusius CNRP narius parodo rimtą ir sistemingą naudojimąsi ir piktnaudžiavimą įstatymais prieš asmenis, norint juos bauginti ir prie jų priekabauti už naudojimąsi pagrindinėmis laisvėmis, būtent teise nekliudomai laikytis savo įsitikinimų ir teise į saviraiškos laisvę. Kitokių pažiūrų Kambodžos piliečiai tildomi ir iš jų atimama teisė laisvai reikšti savo nuomonę, vis dažniau – socialiniuose tinkluose ir interneto platformose. Jiems grasinama, jie bauginami arba jiems pateikiami baudžiamieji kaltinimai už bet kokią išreikštą nepritarimą ir tam, be kita ko, naudojama daugiau nei prieš metus priimta Baudžiamojo kodekso nuostata dėl *lèse-majesté*⁽²⁴⁾.

⁽²³⁾ JT Žmogaus teisių komitetas (HRC), *Bendroji pastaba Nr. 34 dėl 19 straipsnio. Nuomonės ir saviraiškos laisvės*, CCPR/C/GC/34, 11 (2011 m. rugsėjo 12 d.).

⁽²³⁾ JT žmogaus teisių taryba, *Visuotinio periodinio vertinimo darbo grupės ataskaita. Kambodža, A/HRC/41/17*, 11 p. et seq., inter alia, rekomendacijos 110.12, 110.27, 110.29, 110.81, 110.83, 110.85, 110.87, 110.91, 110.93, 110.94, 110.96, 110.98 ir 110.99 (2019 m. balandžio 5 d.).

⁽²⁴⁾ Šiuo klausimu žr. 2019 m. lapkričio 8 d. JT specialiojo pranešėjo pareiškimą.

2.2.2. *Kambodžos pozicija*

- (41) Kambodža laikosi nuomonės, kad pirmiau apibūdinti veiksmai prieš žurnalistus ir žiniasklaidą yra pagrįsti jos vidaus įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su apmokestinimo ir transliavimo licencijomis, taikymu. Ji pabrėžia, kad šiuo metu Kambodžoje įregistruota ir veikia daug žiniasklaidos organizacijų. Ji taip pat pabrėžia leidusi kelioms radijo stotims atnaujinti veiklą ir suteikė leidimus radijo transliuotojams teikti eterio laiką.
- (42) Be to, Kambodža nurodo naujoves teisėkūros srityje, įskaitant naują komisiją dėl galimų Spaudos įstatymo pakeitimų vertinimo ir įvairių ministerijų lygmeniu vykdomą veiklą dėl Prieigos prie informacijos įstatymo projekto.

2.2.3. *Įvertinimas*

- (43) Naudojimasis įstatymais saviraiškos laisvės teisei apriboti kelia didelį susirūpinimą. 2019 m. birželio 19 d. JT ekspertai, įskaitant specialųjį pranešėją teisės į nuomonės ir saviraiškos laisvę skatinimo ir apsaugos klausimais, išreiškė susirūpinimą dėl baudžiamosios teisės naudojimo žodžio laisvei (tiek internete, tiek ne internete) apriboti, ir priminė Kambodžai, kad teisė į saviraiškos laisvę yra vienas iš esminių demokratiškos ir teisingos visuomenės pagrindų ir šios laisvės apribojimai turi būti riboti ir griežtai apibrėžti. Be to, Kambodžos valdžios institucijų teisiniai veiksmai prieš asmenis, kurie tik pareiškė paramą politiniams lyderiams, draudžiami pagal TPPTP 19 straipsnio 3 dalį ir todėl laikomi nepagrįstais apribojimais. Kambodžos pozicija, ypač tai, kaip ji apibūdina žiniasklaidos klimatą šalyje, smarkiai skiriasi nuo pozicijos, kurią ji užima pagal Pasaulio spaudos laisvės indeksą – būtent Nr. 143. 2019 m. lapkričio 8 d. JT specialusis pranešėjas žmogaus teisių padėties Kambodžoje klausimais priminė Kambodžai, kad draudžiama suimti asmenis dėl naudojimosi nuomonės ir saviraiškos laisvėmis politiniame diskurse ir komentuojant viešuosius reikalus.
- (44) Komisija, pritarėdama įvairiems turimiems pilietinės visuomenės ir tarptautinių žmogaus teisių organų ataskaitoms, taip pat mano, kad Kambodža apribojo teisę į saviraiškos laisvę, naudodamasi įstatymais ir teisminiais bei administraciniais veiksmais, visų pirma nukreiptais prieš žurnalistus, spaudą ir kitas žiniasklaidos priemones, NVO ir asmenis, įskaitant žmogaus teisių gynėjus. Kambodža nesiėmė realių veiksmų šiems trūkumams ištaisyti ir taip pat nesiėmė nieko, kad faktiškai įgyvendintų VPV rekomendacijas (nors su jomis ir sutiko), susijusias su žiniasklaidos nepriklausomumu ir žurnalistų saviraiškos laisvės ⁽²⁵⁾.
- (45) Tai, kad Kambodža išpareigojo peržiūrėti ir (arba) iš dalies pakeisti kai kuriuos savo įstatymus, taip pat 2019 m. VPV kontekste, ir nuo laikino atšaukimo procedūros inicijavimo ėmėsi tam tikrų administracinių veiksmų tokiai peržiūrai ir (arba) pakeitimams atlikti, kol kas nepadėjo pasiekti apčiuopiamos pažangos, kad Kambodžos įstatymai derėtų su jos tarptautinių žmogaus teisių srities pareigomis, visų pirma TPPTP 19 straipsniu.
- (46) Komisija primena, kad nepaisant to, kad teisė į saviraiškos laisvę gali būti tam tikru mastu ribojama, tokie apribojimai turi atitikti TPPTP 19 straipsnio 3 dalyje nustatytas sąlygas, įskaitant sąlygą, kad bet koks apribojimas demokratinėje visuomenėje turi būti būtinas ir proporcingas. Vis dėlto Komisija mano, kad Kambodža nepakankamai įrodė, kad jos teisės sistemoje nustatyti teisės į saviraiškos laisvę apribojimai ir jų taikymas tenkina TPPTP 19 straipsnyje nustatytas sąlygas.

2.2.4. *Išvados dėl TPPTP 19 straipsnio*

- (47) Atsižvelgdama į pažeistų teisių pobūdį ir pažeidimų trukmę, mastą ir poveikį, Komisija mano, kad Kambodža, naudodamasi savo teise ir teisminiais bei administraciniais veiksmais, kad apribotų teisę į saviraiškos laisvę, ir nesiimdama reikiamų veiksmų laisvai pilietinei erdvei užtikrinti, rimtai ir sistemingai pažeidė TPPTP 19 straipsnyje nustatytus principus, kaip apibrėžta BLS reglamento 19 straipsnio 1 dalies a punkte.

⁽²⁵⁾ A/HRC/41/17/Add. 1.

2.3. Teisė laisvai jungtis į asociacijas ir rengti taikius susirinkimus (TPPTP 21 ir 22 straipsniai)

(48) TPPTP 21 straipsnyje nustatyta, kad pripažįstama teisė rengti taikius susirinkimus. Naudojimuisi šia teise negali būti taikomi jokie apribojimai, išskyrus tuos, kuriuos nustato įstatymas ir kurie demokratinėje visuomenėje yra būtini valstybės ar visuomenės saugumo, viešosios tvarkos interesais, gyventojų sveikatai ir dorovei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

(49) TPPTP 22 straipsnyje nustatyta, kad:

„1. Kiekvienas asmuo turi teisę laisvai jungtis į asociacijas kartu su kitais, įskaitant teisę steigti profesines sąjungas ir stoti į jas siekiant ginti savo interesus.

2. Naudojimuisi šia teise negali būti taikomi jokie apribojimai, išskyrus tuos, kuriuos nustato įstatymas ir kurie demokratinėje visuomenėje yra būtini valstybės ar visuomenės saugumo, viešosios tvarkos interesais, gyventojų sveikatai ir dorovei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti. Šis straipsnis nekluduoja taikyti teisėtų naudojimosi šia teise apribojimų asmenims, tarnaujantiems ginkluotose pajėgose ir policijoje.

3. Jokia šio straipsnio nuostata nesuteikia teisės valstybėms, Tarptautinės darbo organizacijos 1948 m. Konvencijos dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo Šalims, priimti įstatymų galios aktų, ribojančių nurodytoje Konvencijoje numatytas garantijas, arba taikyti įstatymą taip, kad šios garantijos būtų ribojamos.“

2.3.1. Nustatyti faktai

(50) Kambodžoje galioja Nevyriausybių organizacijų įstatymas (NOĮ), kuriuo nustatoma asociacijų registravimo ir jų veiklos apribojimų bei išsamios atskaitomybės pareigos. Konkrečiau, NOĮ 8 straipsnyje pateikia plataus masto pagrindai, kuriais galima apriboti pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) registravimą. NOĮ 9 straipsnyje nustatyta, kad registracija privaloma, norint vykdyti bet kokią veiklą. NOĮ 25 straipsniu kartu su 30 straipsniu nustatomi atskaitomybės reikalavimai, dalis kurių neaiškūs, taikant PVO apribojimus, smarkiai viršijančius leidžiamus pagal TPPTP 22 straipsnio 2 dalį. Be to, NOĮ 24 straipsnyje nustatytas neutralumo reikalavimas⁽²⁶⁾ nėra apibrėžtas ir jo taikymas nėra aiškus. Galiausiai, pagal NOĮ leidžiama sustabdyti PVO veiklą ar ją išregistruoti, jei ji nesilaiko savo įstatų, net kai tai nėra nusikaltimas pagal Kambodžos teisę.

(51) Be to, kad teisinė sistema pagal NOĮ yra miglota ir nepakankamai aiški, Kambodža ne kartą ėmėsi veiksmų, kad apribotų naudojamasi teise laisvai jungtis į asociacijas. Visų pirma, dėl svarbių pilietinės visuomenės, žemės teisių ir aplinkosaugos aktyvistų suėmimo ir sulaikymo atvejų, nepaisant atidėtų nuosprendžių ar karaliaus malonės, pilietinės visuomenės erdvė susiaurėjo⁽²⁷⁾. Nepaisant to, kad 2018 m. lapkričio mėn. buvo panaikintas reikalavimas prieš tris dienas pranešti apie pilietinės visuomenės renginius, Komisija, taip pat per 2019 m. birželio mėn. misiją Kambodžoje, gavo PVO informaciją, kad jas ir toliau pažeidžiami privatumo principus stebi ir prie jų priekabiuoja vietos policija, kariuomenė ir teismai. Kai kurios PVO pranešė, kad Vyriausybė stebi ir jų šeimų narius.

(52) Šią padėtį patvirtina 2019 m. liepos mėn. OHCHR vaidmens ir pasiekimų Kambodžoje ataskaitoje pateiktos išvados ir rekomendacijos⁽²⁸⁾, kuriose OHCHR patvirtina informaciją, kad policija atidžiai stebi PVO veiklą, ir ragina Kambodžą išplėsti erdvę PVO veiklai. Susirūpinimą keliantys klausimai taip pat įtraukti į 2019 m. visuotinio periodinio vertinimo (VPV) ataskaitą. Kambodža sutiko su VPV rekomendacijomis, kuriomis šalis skatinama nutraukti bet kokią priekabiavimą, gąsdinimą, jėgos naudojimą ir savavališką kišimąsi į teises laisvai jungtis į asociacijas ir rengti taikius susirinkimus⁽²⁹⁾.

⁽²⁶⁾ NOĮ 24 straipsnyje nustatyta, kad PVO turi išlaikyti neutralumą Kambodžos Karalystės politinių partijų atžvilgiu.

⁽²⁷⁾ A/HRC/39/73/Add.1, 9 psl.

⁽²⁸⁾ OHCHR (2019 m. liepos 31 d.), OHCHR metinė veiklos Kambodžoje ataskaita.

⁽²⁹⁾ JT žmogaus teisių taryba, *Visuotinio periodinio vertinimo darbo grupės ataskaita. Kambodža*, A/HRC/41/17, santrumpos pridedamos. Visų pirma pagal VPV rekomenduojama: iš dalies pakeisti NOĮ, kad jis derėtų su valstybių pareigomis pagal TPPTP, ir sukurti saugią ir palankią aplinką pilietinei visuomenei ir profesinėms sąjungoms. (*inter alia*: rekomendacijos 110.12, 110.25 ir 110.102); apsaugoti NVO ir užtikrinti, kad NOĮ administracinėmis nuostatomis nebūtų naudojamais NVO uždaryti, sustabdyti ar kitaip neigiamai paveikti (rekomendacija 110.28); imtis visų priemonių žurnalistams, žmogaus teisių gynėjams, profesinių sąjungų darbuotojams, žemės ir aplinkosaugos aktyvistams ir kitiems pilietinės visuomenės darbuotojams apsaugoti ir remti (rekomendacija 110.85) ir imtis reikiamų priemonių užtikrinti, kad teisė laisvai jungtis į asociacijas ir rengti susirinkimus nebūtų pažeidžiama savavališkais apribojimais ir (arba) neproporcingu jėgos naudojimu (rekomendacija 110.107).

2.3.2. *Kambodžos pozicija*

- (53) Kambodža grindžia savo veiksmus tuo, kad vietos valdžios institucijos turi užtikrinti saugumą ir viešąją tvarką, o nagrinėjamosios PVO vykdė *ultra vires* veiklą arba skleidė informaciją, kuria pažeidžiamos teisės nuostatos.
- (54) Kambodža patvirtina savo išipareigojimą peržiūrėti NOI, teigia vykdanti konsultacijas su PVO ir tvirtina, kad bet kurioje demokratinėje šalyje tokiam procesui reikia laiko.
- (55) Kambodža taip pat teigia, kad šiuo metu, visapusiškai bendradarbiaujant su JT organizacijomis, kaip antai OHCHR ir UNESCO padaliniu Pnompenyje, rengiamas Priegios prie informacijos įstatymo projektas, Kambodža taip pat pratęsė registracijos mokesčių tikslais ir mokestinių prievolių terminus, taikomus PVO.

2.3.3. *Įvertinimas*

- (56) Dar 2015 m. OHCHR buvo išreiškęs susirūpinimą dėl NOI ir jo poveikio PVO ir asmenų galimybėms ginti žmogaus teises ir skatinti skaidrumą bei atskaitomybę, o 2017 m. rugpjūčio mėn. OHCHR atstovas spaudai šiuos teiginius pakartojo. NOI trūkumus yra nurodžiusi Komisija ir Europos išorės veiksmų tarnyba (EIVT), be kita ko, per 2018 m. stebėsenos misiją, tarptautinė bendruomenė, pvz., 2019 m. VPV kontekste, JT Generalinis sekretorius ir JT specialusis pranešėjas.
- (57) Nepaisant to, kad Kambodža ėmėsi tam tikrų teigiamų veiksmų, pvz., pradėjo NOI peržiūrą, dialogus su PVO, panaikino reikalavimą prieš tris dienas pranešti apie pilietinės visuomenės renginius, Komisija, remdamasi savo nustatytais faktais, mano, kad šių veiksmų nepakanka esamiems trūkumams ištaisyti. Visų pirma, lieka nepakeista Kambodžos teisinė sistema, nėra konkrečiai įgyvendinama politika ir pareiškimai dėl pilietinės visuomenės erdvės skatinimo ir apsaugos. Be to, toliau gaunama informacijos apie pilietinės visuomenės atstovų ir aktyvistų stebėseną ir stebėjimą, priekabiavimą prie jų, suėmimo ir sulaukymo atvejus ⁽³⁰⁾.
- (58) 2018 m. gruodžio 3 d. Kambodža paskelbė pareiškimą, kuriame išipareigojo skatinti tikrą partnerystę su PVO. Tačiau 2019 m. liepos mėn. JT Generalinis sekretorius toliau ragino Kambodžą stiprinti garantijas, susijusias su netrukdoma PVO veikla, ir konsoliduoti bei plėsti erdvę, kurioje šios organizacijos galėtų veikti. JT Generalinis sekretorius taip pat pabrėžė, kad šiuo atžvilgiu svarbu peržiūrėti NOI ⁽³¹⁾.
- (59) Atsižvelgdama į tarptautinę žmogaus teisių teisę ir Žmogaus teisių komiteto (HRC) praktiką, Komisija mano, kad NOI 8 ir 25 straipsniais kartu su 30 straipsniu pažeidžiama TPPTP 22 straipsnio 2 dalis. NOI 9, 20 ir 24 straipsniais taip pat pažeidžiama TPPTP 22 straipsnio 2 dalis, nes kyla didelių abejonių dėl jų taikymo ⁽³²⁾.
- (60) Kalbant konkrečiau, Komisija mano, kad priežastys, dėl kurių gali būti ribojama asociacijų registracija pagal NOI 8 straipsnį, smarkiai viršija tai, kas leidžiama pagal TPPTP 22 straipsnio 2 dalį. Komisija taip pat mano, kad NOI 25 straipsniu kartu su 30 straipsniu PVO nustatomi atskaitomybės reikalavimai, viršijantys reikalavimus, leidžiamus pagal TPPTP 22 straipsnio 2 dalį. Be to, NOI 24 straipsnyje nustatytas neutralumo reikalavimas suformuluotas miglotai, o jo taikymas neaiškus, ir tai neatitinka TPPTP 22 straipsnio 2 dalies reikalavimų.

⁽³⁰⁾ Šiuo klausimu žr. 2019 m. lapkričio 8 d. JT specialiojo pranešėjo pareiškimą, kuriame Vyriausybė raginama gerbti teises į nuomonės laisvę, saviraiškos laisvę ir laisvę rengti susirinkimus. Taip pat žr. 2019 m. gruodžio 8 d. bendrą pilietinės visuomenės kreipimąsi į Kambodžos Ministrą Pirmininką, kuriame išreiškiamas nerimas dėl represijų, kuriomis slopinamos nepriklausomos ir kritiškos nuomonės, ir klimato, kuriame veikia darbo teisių gynėjai, profesinių sąjungų vadovai ir pilietinės visuomenės aktyvistai.

⁽³¹⁾ 2019 m. liepos 31 d. A/HRC/42/31.

⁽³²⁾ Su NOI analize žmogaus teisių standartų atžvilgiu nuo 2015 m. galima susipažinti OHCHR Kambodžos biuro interneto svetainėje. Pvz., žr. OHCHR išvadas 17 ir 18 puslapiuose, kad 24 straipsniu pažeidžiama saviraiškos laisvė ir kitos žmogaus teisės, ir kad 25 straipsniu kartu su 30 straipsniu teisė laisvai jungtis į asociacijas ribojama daugiau nei leidžiama pagal TPPTP 22 straipsnio 2 dalį.

2.3.4. Išvados dėl TPPTP 21 ir 22 straipsnių

- (61) Atsižvelgdama į pažeistų teisių pobūdį ir pažeidimų trukmę, mastą ir poveikį, Komisija mano, kad Kambodža, naudodamasi savo įstatymais ir teisminiais bei administraciniais veiksmais, kad apribotų teises laisvai jungtis į asociacijas ir rengti taikius susirinkimus, ir nesiimdama faktinių veiksmų laisvai pilietinei erdvei užtikrinti, rimtai ir sistemingai pažeidė TPPTP 21 ir 22 straipsniuose nustatytus principus, kaip apibrėžta BLS reglamento 19 straipsnio 1 dalies a punkte.
- (62) Komisija primena, kad nepaisant to, kad teisė laisvai jungtis į asociacijas ir rengti taikius susirinkimus gali būti tam tikru mastu ribojama, tokie apribojimai turi atitikti TPPTP 22 straipsnio 2 dalyje nustatytas sąlygas, įskaitant sąlygą, kad bet koks apribojimas demokratinėje visuomenėje turi būti būtinas ir proporcingas. Vis dėlto Komisija mano, kad Kambodža nepakankamai įrodė, kad jos įstatymuose numatyti arba taikomi teisės laisvai jungtis į asociacijas ir rengti taikius susirinkimus apribojimai tenkina TPPTP 22 straipsnyje nustatytas sąlygas ⁽³³⁾.

3. LIKĘ KLAUSIMAI DĖL KONVENCIJŲ Nr. 87 BEI 98 IR TESKTP

3.1. Darbo teisės: asociacijų laisvė, teisė jungtis į organizacijas ir vesti kolektyvines derybas (TDO konvencijos Nr. 87 2, 3, 4 ir 7 straipsniai); TDO konvencijos Nr. 98 1 ir 3 straipsniai; TPPTP 19, 21 ir 22 straipsniai; TESKTP 7 ir 8 straipsniai)

- (63) Komisija atsižvelgia į informaciją ir atnaujintus duomenis, pateiktus Kambodžos dėl pranešimo apie inicijavimą nurodytų darbo teisių klausimų.
- (64) Komisija pažymi, kad veiksmai, kurių Kambodža ėmėsi nuo laikino atšaukimo procedūros pradžios 2019 m. vasario mėn., rodo tam tikrą pažangą darbo teisių klausimais. Vis dėlto neišspręsti dideli trūkumai ir pažeidimai, susiję su dviem klausimais: civilinių ir baudžiamųjų bylų prieš profesinių sąjungų vadovus užbaigimu ir profesinių sąjungų vadovų žmogžudysčių tyrimais, kaip rekomendavo TDO.
- (65) Komisija mano, kad nepaisant nemažos pažangos sprendžiant daugybę baudžiamųjų, civilinių ir neišspręstų darbo ginčų bylų, susijusių su profesinių sąjungų vadovais, aktyvistais ir darbuotojais, visos neužbaigtos bylos turėtų būti nedelsiant išspręstos. Tai, kad daugelis bylų išspręsta, yra pagirtina, tačiau tai nepaneigia fakto, kad prieš tai būta savavališko suėmimo, kad ir trumpam, atvejų.
- (66) Komisija pažymi, kad nėra konkrečių rezultatų tiriant 2004 m. ir 2007 m. įvykdytas profesinių sąjungų vadovų žmogžudystes. Be to, šie tyrimai vis dar nebaigti nepaisant to, kad Kambodža įsipareigojo kuo greičiau nubausti nusikaltėlius ir 2019 m. sausio mėn. surengė *ad hoc* trišalį susitikimą, kuriam pirmininkavo Nacionalinė komisija tarptautinių Kambodžos ratifikuotų darbo konvencijų taikymo klausimais, o 2019 m. vasario mėn. – įvairių ministerijų atstovų susitikimą.
- (67) Komisija mano, kad neišnagrinėtos civilinės ir baudžiamosios bylos prieš profesinių sąjungų vadovus ir neužbaigti nepriklausomi profesinių sąjungų vadovų žmogžudysčių tyrimai – rimtas teisės laisvai jungtis į asociacijas principų, įtvirtintų pagrindinėse TDO konvencijose Nr. 87 ir 98, ir TPPTP 19, 21 ir 22 straipsnių pažeidimas.
- (68) Komisija taip pat mano, kad reikėtų nedelsiant pradėti naują derybų su socialiniais partneriais dėl tolesnės Profesinių sąjungų įstatymo (PSĮ) peržiūros raundą. Tam, kad PSĮ visiškai atitiktų TDO konvencijas Nr. 87 ir 98, jį peržiūrint visų pirma turėtų būti svarstoma įtraukti į PSĮ taikymo sritį visus darbuotojus ir valstybės tarnautojus, pateikti papildomas nuostatas dėl lengvesnės profesinių sąjungų ir darbdavių organizacijų registracijos ir apsaugos nuo visų prieš profesines sąjungas nukreiptų diskriminavimo veiksmų.

⁽³³⁾ Id.

3.2. *Nediskriminavimas, žemės ir būsto teisės (TESKTP 2 straipsnio 2 dalis ir 11 straipsnio 1 dalis)*

- (69) Komisija atsižvelgia į informaciją ir atnaujintus duomenis, pateiktus Kambodžos dėl žemės nuosavybės teisių, įskaitant šalies čiabuvių padėties pripažinimą. Komisija pažymi, kad nuo laikino atšaukimo procedūros pradžios Kambodža pasiekė apčiuopiamos pažangos, spręsdama ginčus dėl žemės, susijusius su ekonominėmis žemės koncesijomis cukraus sektoriuje. Vis dėlto tebėra trūkumų, susijusių su žemės registravimu, žemės nuosavybės teisių nuostatomis ir tinkamos ir nešališkos peržiūros trūkumu bei klausimais, susijusiais su čiabuvių bendruomenių teisėmis. Reikia papildomų pastangų, kad būtų nustatyta tinkama teisinė sistema, kuria būtų užtikrinami skaidrūs ir įtraukūs ginčų dėl žemės sprendimo būdai.

4. IŠVADOS

- (70) Pagal BLS reglamento 19 straipsnio 1 dalies a punktą to reglamento 1 straipsnio 2 dalyje nurodytos lengvatinės priemonės gali būti laikinai atšauktos, jeigu rimtai ir sistemingai pažeidžiami pagrindinėse JT/TDO konvencijose nustatyti principai.
- (71) Atsižvelgdama į 2.1, 2.2 ir 2.3 skirsniuose apibūdintus faktus ir argumentus, pažeistų teisių pobūdį ir Kambodžos veiksmų ir neveikimo trukmę, mastą ir poveikį, Komisija mano, kad Kambodža rimtai ir sistemingai pažeidžia TPPTP 19, 21, 22 ir 25 straipsniuose nustatytus principus.
- (72) Todėl, atsižvelgusi į Kambodžos pastabas ir nuomones, Komisija mano, kad Kambodžai taikomos lengvatinės priemonės turėtų būti laikinai atšauktos, kol bus nuspręsta, kad atšaukimo priežasčių nebeliko.
- (73) Vertindama, kuriems produktams turėtų būti laikinai atšauktos lengvatoms, Komisija, remdamasi BLS reglamento tikslais, atsižvelgia į Kambodžos ekonominio vystymosi poreikius, įskaitant poreikį įvairinti jos eksporto bazę. Be to, Komisija atsižvelgia į atšaukimo socialinį ir ekonominį poveikį, taip pat darbuotojams ir pramonei.
- (74) Komisija taip pat atsižvelgia į Kambodžos pažangą, padarytą nuo laikino atšaukimo procedūros inicijavimo. Galiausiai, Komisija pažymi teigiamą bendradarbiavimo su Kambodža viso proceso metu patirtį.
- (75) Todėl Komisija daro išvadą, kad turėtų būti atšauktos tam tikriems Kambodžos kilmės produktams pagal BLS reglamentą taikomos muitų tarifų lengvatoms. Šie produktai klasifikuojami pagal toliau nurodytus Suderintos sistemos (SS) kodus: 1212 93, 4201 00, 4202, 4203, 4205 00, 4206 00, 6103 41, 6103 43, 6103 49, 6105, 6107, 6109, 6115 10, 6115 21, 6115 22, 6115 29, 6115 95, 6115 96, 6115 99, 6203 41, 6203 43, 6203 49, 6205, 6207, 6211 32, 6211 33, 6211 39, 6211 42, 6211 43, 6211 49, 6212, 6403 19, 6403 20, 6403 40, 6403 51, 6403 59, 6403 91, 6403 99, 6405 ir 6406.
- (76) Komisija toliau stebės padėtį Kambodžoje, taip pat pilietinių ir politinių teisių, darbo teisių, žemės ir būsto teisių klausimais. Komisija gali iš dalies pakeisti muitų tarifų lengvatų atšaukimą. Kambodža visapusiškai išsprendus šiame deleguotajame reglamente nurodytus klausimus Komisija gali vėl taikyti muitų tarifų lengvatas pagal BLS reglamento 20 straipsnį.

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

1 straipsnis

Reglamentas (ES) Nr. 978/2012 iš dalies keičiamas taip:

- 1) II priede tekstas ir lentelė po antrašte „1 straipsnio 2 dalies a punkte nurodytos bendrosios priemonės lengvatomis besinaudojančios šalys, kurioms tos priemonės taikymas laikinai atšaukiamas dėl visų arba tam tikrų jų kilmės produktų“ pakeičiami taip:

„A skiltis: abėcėlinis kodas pagal Sąjungos išorės prekybos statistikos šalių ir teritorijų nomenklatūrą

B skiltis: pavadinimas

C skiltis: produktų, dėl kurių laikinai atšauktos 1 straipsnio 2 dalies a punkte nurodytos muitų tarifų lengvatoms, SS kodai

A	B	C
KH	Kambodža	4201 00, 4202, 4203, 4205 00, 4206 00, 6103 41, 6103 43, 6103 49, 6105, 6107, 6109, 6115 10, 6115 21, 6115 22, 6115 29, 6115 95, 6115 96, 6115 99, 6203 41, 6203 43, 6203 49, 6205, 6207, 6211 32, 6211 33, 6211 39, 6211 42, 6211 43, 6211 49, 6212, 6403 19, 6403 20, 6403 40, 6403 51, 6403 59, 6403 91, 6403 99, 6405, 6406“;

- 2) IV priede tekstas ir priedas po pirmos lentelės po antrašte „1 straipsnio 2 dalies c punkte nurodytos specialiosios priemonės mažiausiai išsivysčiusioms šalims lengvatomis besinaudojančios šalys“ pakeičiami taip:

„1 straipsnio 2 dalies c punkte nurodytos specialiosios priemonės mažiausiai išsivysčiusioms šalims lengvatomis besinaudojančios šalys, kurioms tos priemonės taikymas laikinai atšaukiamas dėl visų arba tam tikrų jų kilmės produktų

A skiltis: abėcėlinis kodas pagal Sąjungos išorės prekybos statistikos šalių ir teritorijų nomenklatūrą

B skiltis: pavadinimas

C skiltis: produktų, dėl kurių laikinai atšauktos 1 straipsnio 2 dalies c punkte nurodytos muitų tarifų lengvatoms, SS kodai

A	B	C
KH	Kambodža	1212 93, 4201 00, 4202, 4203, 4205 00, 4206 00, 6103 41, 6103 43, 6103 49, 6105, 6107, 6109, 6115 10, 6115 21, 6115 22, 6115 29, 6115 95, 6115 96, 6115 99, 6203 41, 6203 43, 6203 49, 6205, 6207, 6211 32, 6211 33, 6211 39, 6211 42, 6211 43, 6211 49, 6212, 6403 19, 6403 20, 6403 40, 6403 51, 6403 59, 6403 91, 6403 99, 6405, 6406“

2 straipsnis

1 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytas laikinas atšaukimas netaikomas importuojamiems produktams, kurie 2020 m. rugpjūčio 12 d. jau vežami į Sąjungą, jei šių produktų paskirties vietos neįmanoma pakeisti. Tokiu atveju bus reikalaujamas galiojantis konosamento formos patvirtinamasis dokumentas.

3 straipsnis

Šis reglamentas įsigalioja trečią dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Jis taikomas nuo 2020 m. rugpjūčio 12 d.

Šis reglamentas privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.

Priimta Briuselyje 2020 m. vasario 12 d.

Komisijos vardu
Pirmininkė
Ursula VON DER LEYEN